

Recenzia

JOZEF ŠTEFANOVIČ: *Psychológia učiteľovho pedagogického taktu*, SPN Bratislava 1974, 512 strán

Psychológia učiteľovho pedagogického taktu je pokračovaním autorovho dlhoročného bádania v oblasti interakcie medzi učiteľom a žiakom. Recenzovaná publikácia zachytáva spomínanú oblasť v celej šírke, odhaľuje príčiny a dôsledky negatívnych javov v procese pôsobenia na mládež a vôbec skutočnosti, ktorým sa doteraz nevenovala dostatočná pozornosť. Je o to cennejšia, že analyzuje a hodnotí situáciu na základe rozsiahleho výskumného materiálu získaného v našich podmienkach.

Prvá časť knihy obsahuje charakteristiku žiadúceho a nežiadúceho prístupu učiteľa k žiakovi. Zaujímavé je zistenie, že pojem taktného a netaktného učiteľovho správania nechápu pedagógovia a žiaci celkom rovnako (napr. v súvislosti s netaktným správaním žiaci odsudzujú nesprávne, nespravodlivé hodnotenie, učiteľove chyby pri trestaní viac ako sami učiteľia). Autor považuje za dôležitejšie kritérium názor skúmaných žiakov, ktorý pokladá „napriek zdanlivej subjektívnosti za objektívnejší, bližší pravde a tým aj správnejší“.

Autor vychádza z chápania učiteľovho taktu, resp. netaktu ako „stupňa kvality sociálnej interakcie medzi učiteľom a žiakom“ (v smere učiteľ-žiak), ktorej kritériom je miera primeranosti v individuálnom prístupe k žiakovi, miera pozitívnej motivácie žiakovho učenia, konania a správania, stupeň (intenzita, kvalita) rozvíjania žiakovej osobnosti, miera zachovávanía žiakovho duševného zdravia, psychického stavu a psychickej klímy optimálnej pre výchovno-vzdelávaciu prácu a stupeň dosahovania vytýčených vyučovaco-výchovných cieľov.

Ktoré činitele podmieňujú pedagogicky taktné a netaktné učiteľovo správanie? Aká je intenzita ich pôsobenia? Pri hľadaní odpovede na tieto

otázky sa autor opäť opiera o výsledky empirického výskumu a ich dôkladnú analýzu. Upozorňuje, že hoci učiteľia majú celkove objektívny pohľad na činitele taktného a netaktného správania voči žiakom, v ich práci sa to dostatočne neprejavuje a majú tendenciu zbaviť sa zodpovednosti za pedagogicky netaktné správanie, presunúť ju na žiakov a rodičov. Pritom, ako autor zdôrazňuje, najdôležitejším faktorom ovplyvňujúcim kvalitu interakcie učiteľa a žiaka je učiteľova osobnosť.

V kapitolách o vplyve učiteľovej osobnosti na jeho taktné resp. netaktné správanie autor napr. konštatuje, že netaktné správanie učiteľa má koreň najmä v učiteľových záporných osobnostných, najmä charakterovo-výchovných vlastnostiach, v zlom psychickom a telesnom stave, záporných spoločenských vlastnostiach a v záporných citovo-temperamentálnych vlastnostiach, predovšetkým v nedostatočnom sebaovládaní.

V súvislosti so žiakovou osobnosťou ako činiteľom uplatňujúcim sa v učiteľovom zápornom prístupe ku žiakovi zdôrazňuje najmä žiakove záporné pracovné vlastnosti, zlé výsledky v učení, záporné spoločenské vlastnosti, zlé prejavy v správaní.

Z faktorov vplyvu prostredia, situácie na interakciu učiteľ - žiak autor analyzuje medziľudské vzťahy (v danej spoločnosti, medzi vedením školy a učiteľmi, v učiteľskom zbore), učiteľove súkromné, rodinné pomery, povahu vyučovacieho predmetu. Pozornosť venuje žiakom a pedagogickým situáciám, ktoré sú obzvlášť náročné na učiteľovo pedagogicky taktné správanie, pričom sa osobitne zaoberá učiteľovým prístupom k neprospievajúcim žiakom, žiakom s psychickými, telesnými poruchami a poruchami správania, žiakom z narušeného a neúplného rodinného prostredia, robotníckeho a roľníckeho pôvodu. V tejto súvislosti rieši aj problematiku skúšania, známkovania, odmeňovania a trestania žiakov.

Pri vymedzení osobitostí, zásad, činiteľov taktného a netaktného prístupu ku žiakovi autor necháva priestor pre individuálne prejavy učiteľov, ktoré sú v súvislosti s aktivitami viažúcimi sa na rolu učiteľa javom potrebným, žiadúcim, bez ktorých by učite-

Iova osobnosť bola nevýrazná, stratila by svoju jedinečnosť a tým i pôsobivosť.

Text publikácie sprostredkuje čitateľovi jasnou, prístupnou formou obsah vysokej odbornej úrovne, ktorý je oživený a skonkretizovaný citátmi z výskumného materiálu.

Situácie a závery možno aplikovať i do podmienok práce vychovávateľov.
Zdenka Macková

*Knížkové
novinky*

**Státní pedagogické nakladatelství v Praze
informuje o nových knihách:**

UČITELSKÁ ROČENKA 1977 (stran 502, váz. Kčs 19,—, 1. vydání) je užitečnou pomůckou pro každého pedagogického pracovníka všech typů škol. Konceptně navazuje na předcházející ročenky. Asi z jedné třetiny obsahuje pedagogické stati věnované otázkám komunistické výchovy, odborářské práci, přehledu metod výchovné práce muzeí a galerií atd. Zbylá část (kromě úvodního kalendária a výběru edičního plánu SPN Praha na příští léta) podává úplné znění novelizovaného zákona o sociálním zabezpečení. Z metodických a organizačních směrnic MŠ přináší ročenka pokyny k zabezpečení plynulé práce škol, metodické poznámky k vyučovacím předmětům branná výchova, směrnice o zřizování tříd gymnázií s pedagogickým zaměřením, o organizaci škol a výchovných zařízení pro mládež, vyžadující zvláštní péči atd. Zdařilým výběrem témat dobře informuje o nových tendencích v oblasti sociálně právní politiky i ve školství.

Ročenka je dobře sestavené informativní sumarium, ale navíc poslouží i k hlubší orientaci v aktuálních pedagogických problémech.

Zdeněk Helus:
PSYCHOLOGICKÉ PROBLÉMY SOCIALIZACE OSOBNOSTI

V knize, která zaujímá mezi našimi publikacemi v oboru moderní psychologie důležité místo a která v našem nakladatelství vychází již ve druhém vydání, se mohou čtenáři uceleně poučit o psychologických problémech vzrůstání osobnosti do společnosti, které mají význam nejen pro psychologii, ale i pro pedagogiku a četné další obory.

V první části publikace Psychologické problémy socializace osobnosti (stran 232, váz. Kčs 25,—) její autor Zdeněk Helus podává obsírnou charakteristiku socializace osobnosti s jejími čtyřmi základními složkami (hodnotově normativní, mezilidsky vztahovou, rezultativní a osobnostní). Ve druhé části osvětluje hlavní skupiny studia problémů socializace osobnosti. Ve třetí části pak sleduje otázky nápodoby a identifikace, které jsou nezbytnou podmínkou úspěšné socializace. Ve čtvrté, závěrečné části zdůvodňuje význam malých skupin v procesu socializace osobnosti.

Hejti Kadastik: **NEŽ BUDEŠ MUŽEM**

V knižnici Všeobecného vzdělání mládeže vychází knížka určená dospívajícím chlapcům. V devíti kapitolách s nimi rozmlouvá psychiatrik o tělesných i duševních změnách, které souvisejí s jejich pohlavním zráním. Orientuje je přitom ovšem i na správné postoje a vztahy k dívkám, k jejich budoucí rodině a vůbec ke společnosti. Ilustrace Gabriela Filčíka vhodně text oživují.

1. vydání, str. 72, brož. Kčs 4,50.

Helga Kurmová: **NEŽ BUDEŠ ŽENOU**

Na stránkách této knížky promlouvá k dívkám lékařka o problémech souvisejících s obdobím dospívání. Nehovoří ovšem jenom o pohlavním zrání, o tělesných a duševních změnách, o tom, co je zamilovanost a co je láska, ale snaží se zásadně orientovat dívky na správnou přípravu a praxi rodinného života, což vyúsťuje do harmonického soužití manželů a výchovy dětí jako základní podmínky jejich osobního štěstí a odpovědnosti vůči společnosti. I text této knížky doplňují veselé laděné perokresby Gabriela Filčíka.

1. vydání, str. 56, brož. Kčs 3,50.